

PRIMOŽ SIMONITI
PREVAJALEC, KLASIČNI FILOLOG, LITERARNI ZGODOVINAR,
PROFESOR IN PUBLICIST

Aleš Maver
Univerza v Mariboru

1 Življenjepis

Primož Simoniti se je rodil 28. decembra 1936 na Golniku, kjer je njegov oče deloval kot zdravnik. Imel je sestro in dva brata. Z očetovo službo se je družina preselila v Slovenj Gradec. Ob nemški okupaciji je moral oče na delo v Breslau (današnji Wrocław) v Šleziji. Mama je svoje in še druge otroke iz Slovenj Gradca doma poučevala v slovenščini, zato je imel Primož v šoli težave z nemško učiteljico zaradi uporabe za slovenščino značilnih strešic (Gantar 2002). Osnov latinščine se je naučil že pri domačem župniku Jakobu Sokliču. To znanje je poglobil na klasični gimnaziji v Mariboru, kjer je maturiral leta 1954. Vpisal se je na študij klasične filologije in ga končal z diplomo leta 1959. Prvo službo je po diplomi našel na gimnaziji v Novem mestu, kjer je deloval dve leti (Gantar et al. 2018, 15).

V letih 1962 in 1963 se je študijsko izpopolnjeval na Ludvikovi in Maksimilijanovi univerzi v Münchnu. Med drugim je obiskoval predavanja klasičnega filologa Kurta von Fritza, ki je kot profesor v Rostocku leta 1934 ob teologu Karlu Barthu edini zavrnil prisego Hitlerju po Hindenburgovi smrti in je nato do leta 1954 deloval v Oxfordu. Po vrnitvi z Bavarske je tri leta služboval na Inštitutu za filozofijo in sociologijo. Ukvarjal se je z zbiranjem podatkov o filozofskih rokopisih iz srednjega in zgodnjega novega veka v slovenskih knjižnicah, pa tudi s prevajanjem filozofskih besedil. Leta 1967 ga je poklicna pot pripeljala na Filozofsko fakulteto ljubljanske univerze, ki ji je ostal zvest do upokojitve. Pot po univerzitetni »lestvici« ga je od lektorja in asistenta vodila do nazivov docenta (1979), izrednega (1981) in rednega profesorja (1987). Vmes je leta 1978 zagovarjal svojo doktorsko disertacijo, izdelano pod mentorstvom Kajetana Gantarja in Boga Grafenauerja. Pozneje je raziskovalno večkrat deloval v pomembnih

evropskih knjižnicah, predvsem na Dunaju, v Würzburgu, Gradcu in v vatikanski knjižnici. S slednjo je povezano Simonitijevo odkritje Trubarjevega osebne izvoda Novega testamenta z reformatorjevimi lastnoročnimi vpisi (Gantar 2002).

Primož Simoniti je bil dejaven tudi zunaj fakultetnih zidov. Bil je predsednik Društva za antične in humanistične študije in se je v času svojega mandata posebej zavzemal za večjo vlogo latinščine v izobraževalnem sistemu. V pomembnem obdobju demokratizacije in osamosvajanja, med letoma 1988 in 1994, pa je predsedoval Slovenski matici. Bil je eden najprepoznavnejših javnih intelektualcev v Sloveniji v času med osemdesetimi leti 20. stoletja in svojo smrtjo. Leta 2001 je bil izvoljen za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Gantar 2002) Umrl je v Ljubljani 17. julija leta 2018. V zakonu z ženo Tito, ki je bila prav tako prevajalka, se mu je rodila hči Veronika, prevajalka in uveljavljena slovenska pisateljica. Gl. tudi Gantar 2002, Gantar idr. 2018.

2 Prevajalsko delo

Simoniti je prvi prevod v tisku objavil že leta 1963. Zaradi zahtev svoje takratne službe je kariero prevajalca začel ob filozofskih besedilih v latinščini in nemščini. Pozneje je seveda dodal še prevode iz stare grščine (gl. pregledno zlasti Gantar 2002).

Nekakšne »stebre« njegovega prevajalskega opusa predstavljajo prevodi antičnih romanov in srednjeveške poezije. Tako je oskrbel prevoda obeh ključnih romanesknih besedil v latinščini, Petronijevega *Satirikona* (1973) in Apulejevega *Zlatega osla* (1981). Za oba je dobil Sovretovo nagrado. Kot Petronija je za zbirko *Sto romanov* prevedel tudi grški roman, Heliodorjeve *Etiopske zgodbe* (1977). Leta 1976 je izdal prvi, še sorazmerno kratek izbor pesmi iz srednjeveške zbirke *Carmina Burana*, v katerega je ob večini latinskih besedil vključil tudi nekaj srednjevisokonemških. Število zajetih pesmi je močno nadgradil čez dobrih trideset let in ga objavil leta 2008. Njegovo najcelovitejše srednjeveški poeziji posvečeno delo pa je leta 2000 izdani *Srednjeveški cvetnik*. Podobno kot pri *Carmina Burana* gre za dvojezično objavo obsežnega prereza srednjeveške pesniške ustvarjalnosti, ki časovno zajema besedila iz časa med zgodnjim in poznim srednjim vekom, v vsebinskem smislu pa tako posvetno kot cerkveno poezijo. Vse svoje prevode je opremil z obsežnimi komentarji; ti so ob *Srednjeveškem cvetniku* izšli v posebni knjižici. Prevajalske dileme je pojasnil v odmevnem prispevku o prevajanju srednjeveške poezije (Simoniti 2002).

Kot že omenjeno, so bile Simonitijeve prve prevodne objave filozofski teksti. Iz latinščine je prevedel *Etiko* nizozemskega Juda Barucha Spinoze (1963; Gantar idr. 2018, 6). Iz nemščine je prevajal tekste Karla Marxa (po prvih objavah v šestdesetih letih jih je nekaj izšlo v knjigi *Kritika politične ekonomije* leta 1985; prim. tudi Mastnak 1982) in sodeloval pri prevajanju izbora iz *Filozofije zgodovine* G. W. F. Hegla (1967).

Leta 1973 je objavil prevod *Meditacij* R. Descartesa. Med njegove poznejše prevode sodi izdaja Avguštinove razprave *Proti akademikom* (2006). Leta 2010 je oskrbel še prevoda besedil *Tožba Mirú* in *O svobodni volji* Erazma Rotterdamskega.

Simoniti je prevajal tudi zgodovinska besedila, zlasti veliko takih, ki so pomembna za zgodovino slovenskih dežel. Iz latinščine je prevedel *Popotni dnevnik* tajnika caorlskega škofa Petra Paola Santonina (1992). Poslovenil je še *Akademске čebele ljubljanskih operozov* (1988). Njegovi krajši prevodi so spremljali številne objave zgodovinarjev, literarnih in umetnostnih zgodovinarjev, pa tudi glasbenih besedil. V reviji *Keria* je leta 2009 priobčil prevod latinske pesmi »Franciscae meae laudes« francoskega pesnika Charlesa Baudelaira. Štiri leta po njegovi smrti je izšel še en pomemben prevodni prispevek, slovenska različica prvih petih knjig *Od ustanovitve mesta* rimskega zgodovinarja Tita Livija (2022). Zelo uporabljan je bil po drugi strani Simonitijev prevod *Zgodovine filozofije* nemškega filozofa Karla Vorländerja (1968–1977). Končno naj dodamo še omembo prevajalčevega sodelovanja pri prevajanju t. i. *Holandskega katekizma*, ki je pod naslovom *Krščansko oznanilo* izšel leta 1971.

Ocena, da sodi Simoniti med velike mojstre slovenske besede in najboljše slovenske prevajalce, ni pretirana. Njegove prevode odlikujeta iznajdljivost v iskanju slovenskega izraza ob hkratni čim večji zvestobi izvirniku. Inovativnost njegovih rešitev je zlasti izstopala v prevodih Apulejevega in Petronijevega romana ter srednjeveške poezije. V Petronijevem *Satirikonu* je odlično obvladovanje slovenske frazeologije in pravo drznost v iskanju novih jezikovnih poti recimo pokazal v prevodu pomenkov osvobodencev v okviru pojedine pri Trimalhionu. Gl. tudi Gantar 2002, Gantar idr. 2018, Simoniti 2002.

3 Založniško in uredniško delo

Primož Simoniti sicer ni neposredno deloval kot založnik ali urednik pri založbi, vendar je v tem oziru pomembno njegovo delo na čelu Slovenske matice med letoma 1988 in 1994. V tem času je omenjena založba na knjižni trg med drugim poslala roman Andreja Capudra *Iskanje drugega* (1991), Tine Hribar pa je objavil eno svojih najvplivnejših filozofskih del, *Tragično etiko svetosti* (1991). V Matičini *Filozofski knjižnici* je izšel tudi izbor iz del Niccolòja Machiavellija *Politika in morala* (1990), Ferdo Gestrin je izdal *Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem* (1991), Sergej Vrišer pa posodobljeno izdajo prvič že leta 1963 objavljenega *Baročnega kiparstva na slovenskem Štajerskem* (1992). Ne gre prezreti niti ponatisa ključnih razprav Izidorja Cankarja o zgodovini zahodnoevropske umetnosti (1992). Slovenska matica je v tem času nadalje objavila prispevke z dveh simpozijev o vlogi Cerkev v družbenem in kulturnem življenju na Slovenskem v 19. in 20. stoletju (1989 in 1992). Gl. tudi Gantar 2002.

4 Avtorsko delo

Simoniti je bil ploden raziskovalec, literarni in kulturni zgodovinar. Osrednje izsledke svojih raziskav je objavil v monografijah *Humanizem na Slovenskem in slovenski humanisti do XVI. stoletja* (1979) in *Med humanisti in starimi knjigami* (2007). Prvo delo je predelava njegove doktorske disertacije in pionirsko besedilo na področju raziskovanja humanizma v slovenskih deželah. Skoraj trideset let pozneje je zaradi svojega pomena doživelo prevod v nemščino pod naslovom *Humanismus bei den Slovenen: Slovenische Humanisten bis zur Mitte des 16. Jahrhunderts* (2008; Gantar idr. 2018, 5). Že pred doktoratom je slovensko humanistiko obogatil z obsežno bibliografijo vseh latinskih tiskov na Slovenskem od prvih inkunabul do leta 1848 (1972). Mednarodno najodmevnejša je bila njegova komentirana kritična izdaja polemičnega spisa katoliškega teologa Bartolomeja Arnoldi de Usingen z naslovom *Responsio contra Apologiam Philippi Melanchtonis (Odgovor na Apologijo Filipa Melanchtona)*, ki jo je leta 1978 objavil v Würzburgu. Besedilo domnevno izgubljenega spisa je odkril v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (prim. Simoniti 2007)

Primož Simoniti je razen monografij priobčil vrsto znanstvenih in strokovnih člankov. V njih se je med drugim posvečal razvoju filologije v antiki, vprašanju tradiranja klasičnih besedil v srednjem in novem veku ali razmerju med humanizmom in reformacijo. Gl. tudi Gantar idr. 2018.

Primož Simoniti je bil ugleden literarni in kulturni zgodovinar, strokovnjak za obdobje humanizma, ter obenem eden osrednjih prevajalcev iz latinščine in stare grščine, ki je slovenski prevodni kanon dopolnil predvsem z mojstrskimi prevodi antičnih romanov in srednjeveške latinske poezije.

Bibliografija

- Gantar, Kajetan. 2002. »Ob življenjskem jubileju prof. dr. Primoža Simonitija.« *Keria* 4, št. 1: 7–11.
- Gantar, Kajetan, Marko Marincič, Brane Senegačnik, Matej Hriberšek, David Movrin in Barbara Šega Čeh. 2018. »In memoriam Primož Simoniti (1936–2018): Prispevki z žalne seje ob smrti akad. prof. dr. Primoža Simonitija.« *Keria* 20, št. 2: 5–22.
- Mastnak, Tomaž. 1982. »Bibliografija prevodov Marxa in Engelsa v slovenščino 1967–1982.« *Vestnik IMS* 1982, št. 1-2: 145–178.
- Simoniti, Primož. 2002. »Latinska lirika srednjega veka – prevajalčevi problemi in dileme.« *V Prevajanje srednjeveških in renesančnih besedil*, uredila Martina Ožbot, 42–54. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Simoniti, Primož. 2007. *Med humanisti in starimi knjigami*. Ljubljana: Slovenska matica.